

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Cornelia Isacson

Beviskravet ”sannolikt” och bevisvärdering i konversionsärenden

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Marja-Liisa Öberg

Termin: VT 2020

Innehåll

SUMMARY	3
SAMMANFATTNING	5
FÖRKORTNINGAR	7
1 INLEDNING	8
1.1 Bakgrund	8
1.2 Syfte samt frågeställningar	9
1.3 Avgränsningar	10
1.4 Metod, material samt perspektiv	10
1.5 Forskningsläget	14
1.6 Disposition	14
2 BEVISKRAVET "SANNOLIKT" I KONVERSIONSÄRENDEN	15
2.1 Allmänt om beviskravet "sannolikt"	15
2.2 Beviskravet "sannolikt" i konversionsärenden	16
2.3 Att göra identitet sannolik	16
2.4 Att göra skyddsbehov sannolik	17
2.5 Att göra sannolikt att konversionen är genuin	19
3 FAKTORER FÖR ATT BEVISKRAVET SKA ANSES UPPFYLLT	22
3.1 Allmänt om bevisvärdering	22
3.2 Att göra identitet sannolikt	22
3.3 Att göra skyddsbehov sannolik	23
3.4 Att göra sannolikt att konversionen är genuin	25
3.5 Övrig inverkan på bevisvärderingen	29
4 SLUTSATS	31

LITTERATURFÖRTECKNING

34

RÄTTSFALLSFÖRTECKNING

37

Summary

How is evaluation of evidence executed in asylum procedures when religion is cited as reason for asylum? The purpose of this essay is to try to determine an answer. The applicant has the burden of proof and must make identity, reason for protection and the conversion stated probable to be granted a residence permit. Therefore, the conversion from one religion to another should be proved that it is based on a genuine, personal religious belief. The assessment entails some difficulties regarding the submission of evidence and evaluation of evidence. One of the difficulties is to assess the applicant's belief. Another difficulty is that the applicant, for different reasons, only may have a story as evidence.

What is required of the applicant to meet the evidentiary requirements but also how the evidence should be evaluated does not have general answer. However, the ambition with this essay is to determine what affects whether the applicant has stated or not stated probable to be granted asylum.

By some court cases it shows for example that evidence such as certificate for baptism or testimonial from church members is evaluated low in the assessment of whether the conversion is genuine or not. However, a story that is coherent and detailed makes the impression of that the conversion is prudent is considered to have a higher value. Furthermore, the Migration Court seem to take in account the personal relation towards the new religious belief and if the applicant fear for religious persecution.

Since the conclusion of the evaluation of evidence brings about significant consequences for the applicant the assessment needs to ensure legal certainty. To ensure the converts legal security basic principles of objectivity and predictable assessments etcetera, should be weighed up against ethical values such as justice and flexibility etcetera. Evaluation of evidence is basically unregulated which makes room for unpredictable and

subjective assessment of applications of asylum. On the other hand, such room might be necessary to take in account circumstances in the specific and individual case to ensure the converts legal security.

Sammanfattning

Hur utförs bevisvärdering i asylärenden när religion åberopats som asylskäl? Syftet med denna uppsats är att utröna ett svar på frågan. Den asylsökande bär bevisbördan och förutsätts göra identitet, skyddsskäl och sin konversionsberättelse sannolik för att beviljas asyl. Därmed ska bland annat bevisas att bytet från en religion till en annan grundar sig på en genuin, personlig religiös övertygelse. Prövningen innebär vissa svårigheter och dilemman avseende bevisföring samt bevisvärdering. En av svårigheterna är att analysera den sökandens tro. En annan svårighet är att sökanden, av olika anledningar, enbart har tillgång till sin muntliga utsaga.

Vad som krävs av asylsökande konvertiter för att uppfylla beviskravet som ställs i konversionsärenden men även hur bevisvärderingen ska eller bör utföras har inget allmängiltigt svar. Dock är ambitionen med denna uppsats att utröna vilka faktorer som har inverkan på huruvida beviskravet bedöms som uppfyllt eller ej.

Vad som framgår av praxis är bland annat att bevis i form av dopbevis eller intyg från församlingen har lågt bevisvärde i prövningen av om konversionen är genuin. Däremot en sammanhängande och detaljrik muntlig utsaga som ger intryck av att konverteringen var noggrant genomtänkt anses vara av högre värde. Vidare tas hänsyn till om personliga relationen till den nyvunna trosuppfattningen och om individen upplever rädsla för förföljelse.

Då resultatet av bevisvärderingen kan innebära stora konsekvenser för den enskilde individen ställs höga krav på rättssäkerheten. För att åstadkomma en rättssäker asylprövning i konversionsärenden ska principer om objektivitet samt förutsebarhet etcetera vägas mot etiska värden som rättvisa och flexibilitet etcetera. Bevisvärderingen är i princip oreglerat vilket skapar utrymme för oförutsebara och subjektivt präglade asylprövningar i konversionsärenden. Samtidigt kan det anses vara nödvändigt med utrymme

som medger att hänsyn tas till omständigheter i det enskilda fallet för att främja rättvisa för den asylsökande konvertiten.

Förkortningar

FN	Förenta Nationerna.
FN:s flyktingkonvention	1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning definierar vem som är flykting och vilka rättigheter den personen har.
MIG	Migrationsöverdomstolens prejudikatsamling.
MiÖD	Migrationsöverdomstolen.
Skyddsgrundsdirektivet	Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet.
UNHCR	United Nations High Commissioner of Refugees, FN:s flyktingkommissariat grundat år 1967.
UNHCR:s handbok	Handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning enligt 1952 års konvention och 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställning.
UNHCR:s riktlinjer	Guidelines on international protection: Religion-Based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relative to the Status of Refugees.

1 Inledning

1.1 Bakgrund

I ett beslut från år 2019 nekades en familj från Irak uppehållstillstånd av Migrationsverket.¹ Familjen hävdade att de hade konverterat från islam till kristendomen. Konversion handlar om att byta från en livsåskådning till en annan ur ett religiöst hänseende. I vissa länder finns en statsreligion och en syn på konversion som något förkastligt. Konversionen kan innebära vissa risker för den asylsökande konvertiten. Det handlar om risk för förföljelse, omänsklig eller annan förnedrande behandling. I detta fall ansåg Migrationsverket att familjen inte hade gjort sannolikt att konversionen var äkta och grundad på genuin personlig och religiös övertygelse. Beviskravet ansågs ej vara uppfyllt och det var därmed inte bevisat att familjen var i behov av skydd. Beslutet överklagades till Migrationsdomstolen. Domstolen gjorde en annan bedömning och ansåg att familjen utförligt hade berättat om hur de jämfört islam med kristendomen samt känt tröst och trygghet i kristna böner under svåra tider. Vidare hade familjemedlemmarna berättat om hur de beaktat riskerna som en konversion skulle innebära för dem vid ett återvändande till hemlandet. Samstämmiga uppgifter men även deras enskilda uppfattningar om konversionsprocess hade lämnats. Domstolen fann att familjemedlemmarna skulle antas komma att leva som kristna i hemlandet. Efter en sammantagen bedömning beviljades familjen permanent uppehållstillstånd med hänvisning till att de gjort sannolikt att deras konversion var grundad på en genuin personlig, religiös övertygelse. Beviskravet ”sannolikt” bedömdes vara uppfyllt.²

I det angivna fallet gjorde Migrationsverket och Migrationsdomstolen olika värderingar av det bevisning som asylsökande familjen lagt fram i syfte att övertyga handläggarna om rätt till asyl. I fokus för denna uppsats ligger bevisvärderingen som Migrationsverket samt migrationsdomstolarna gör

¹ Se UM 12052-18.

² UM 12052-18.

asylprocesser där konversion och religion har åberopats som asylskäl. De prövningar som Migrationsverket och migrationsdomstolarna gör är om sökanden gjort sin identitet sannolikt, gjort sannolikt att skyddsskäl föreligger samt om sökandens konversionsberättelse samt religiösa övertygelse är genuin och trovärdig.³

Konversionsärenden kan vara problematiska på grund av att det i konversionsärenden handlar om att sökanden ska bevisa samt handläggarna ska bedöma sökandens inre tro, något som ligger på ett personligt och känslomässigt plan. Särskilt problematiskt är det när sökanden saknar bevis. Det material som ofta läggs fram och utgör det huvudsakliga underlaget för Migrationsverkets samt migrationsdomstolarnas bedömning blir därmed muntliga uppgifter och uttalanden från sökanden. Utifrån det ska handläggarna göra en trovärdighetsbedömning och avgöra huruvida sökanden ska beviljas asyl eller ej.⁴ Då resultatet av bevisvärderingen kan innebära stora konsekvenser för den enskilde individen ställs höga krav på rättssäkerheten.

1.2 Syfte samt frågeställningar

Uppsatsen syfte och frågeställningar är utformat utifrån tidigare presenterad problematik avseende svårigheter i att värdera bevisning i asylärenden där religion och konversion åberopats som skyddsskäl. Som framgår av det i avsnitt 1.1 presenterade rättsfallet kan utfallet av prövningen i asylärenden förefalla olika beroende på hur bevisningen värderas. Syftet med denna uppsats är att analysera underinstansernas bedömning av beviskravet ”sannolikt” i konversionsärenden. Syftet är vidare att undersöka

³ Migrationsverket, <https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Pressrum/Vanliga-fragor-fran-journalister/Konvertering-som-asylskal.html>, hämtat: 2020-04-23.

⁴ Migrationsverket, Rättsligt ställningstagande angående metod för prövning av tillförlitlighet och trovärdighet, RCI 09/2013, publicerat: 2013-06-10, hämtat: 2020-04-23, s. 2.

rättssäkerheten i bedömningen för asylsökande konvertiter. Ambitionen med denna uppsats är därmed att besvara följande frågeställning:

Hur utförs bevisvärdering i asylprocesser där religion och konversion åberopats som skyddsskäl?

För att besvara denna frågeställning måste följande frågeställningar utredas:

- Vad innebär beviskravet ”sannolikt” i konversionsärenden?
- Vilka faktorer är avgörande för att beviskravet ska anses uppfyllt?

1.3 Avgränsningar

Arbetet syftar till att undersöka bedömningarna som gjorts i asylärenden där religion och konversion till annan religion har åberopats som asylskäl. Därmed behandlas inte andra flyktinggrunder i denna uppsats.

Vidare är arbetet begränsat till svensk praxis som avser asylärenden med begäran om asyl inom Sveriges gränser. Därmed behandlas inte andra länders praxis.

Slutligen, är denna uppsats begränsat till att utreda bedömningen som Migrationsverket samt migrationsdomstolarna gör avseende beviskravet.

1.4 Metod, material samt perspektiv

För att besvara frågeställningarna samt fullfölja syftet med denna uppsats har bedömningar som Migrationsverket samt migrationsdomstolarna gjort avseende bevisvärderingen i konversionsärenden undersökts. Det har gjorts genom tillämpning av rättsanalytisk metod. Metoden handlar, till skillnad från rättsdogmatisk metod, om att analysera rättsskipning snarare än att utröna det rättsliga läget. Metoden ger möjlighet till friare argumentation och utrymme för att kritiskt granska de rättsliga instansernas argumentation. Granskningen av rätten och den praxis som behandlas i uppsatsen kan enligt den angivna metoden granskas utifrån vedertagna och etablerade

samhällsvärderingar, exempelvis rättssäkerhet som är det perspektiv som aktualiseras i denna uppsats. Då handläggningen av konversionsärenden i princip är oreglerat blir den rättsanalytiska metoden tillämpbar och aktuell då metoden medger analys av material som inte skapar gällande rätt, exempelvis föreskrifter och underrättspraxis.⁵ Med anledning av att metoden ger möjlighet till friare argumentation föreligger dock en risk för subjektivitet och att egna åsikter och värderingar speglas i uppsatsen.

Med anledning av brist på primärrättsliga källor, såsom lagstiftning och förarbeten, inom området byggs undersökningen huvudsakligen på praxis från Migrationsverket samt migrationsdomstolarna. Praxis som behandlas i uppsatsen har tagits fram via Lifos som är Migrationsverkets databas för landinformation- och omvärldsanalys. I databasen samlar Migrationsverket information om länder och regioner från vilka människor söker sig till Sverige. Informationen analyseras av experter för att ge beslutsfattare vid Migrationsverket ett underlag för beslut i asylprocesser.⁶ Genom att på Lifos hemsida använda sökord som exempelvis konvertit, religion och konversion har ett antal domar och ställningstaganden framtagits som i detta arbetet har använts för undersökningen.

Migrationsverket samt migrationsdomstolarna gör bedömningar i det enskilda fallet och tar hänsyn till omständigheter som varierar från fall till fall. Då tydliga riktlinjer och regleringar för bedömningarna av sökande konvertiters presenterade bevisning saknas har det av Migrationsverket tagits fram dokument med rättsliga ställningstaganden. Det är generella rekommendationer om tillämpningen av lagar och förordningar inom asyl- och migrationsrätten. Syftet med dokumenten är att åstadkomma en enhetlig och likformig rättstillämpning inom Migrationsverket. Exempel på sådant rättsligt ställningstagande är ”Rättsligt ställningstagande angående metod

⁵ Sandgren (2015) s. 45-47.

⁶ Lifos, <https://lifos.migrationsverket.se/om-lifos.html>, hämtat: 2020-03-31.

för prövningen då religion, inklusive konversion och ateism m.m. åberopas som asylskäl”.⁷

Förutom de nationella rättsliga ställningstaganden som framtagits för handläggarna har Migrationsverket samt migrationsdomstolarna även möjlighet att ta hänsyn till UNHCR:s handbok. Handboken publicerades år 1996 i syfte att användas som hjälpmedel vid tolkning av FN:s flyktingkonvention. Den är enbart avsedd att vara vägledande och har därmed ingen bindande verkan vid handläggningen av asylärenden.⁸ Både de nationella likväl som de internationella riktlinjerna har använts i denna uppsats i syfte att göra en jämförelse med de bedömningar som Migrationsverket respektive Migrationsdomstolarna gjort avseende bevisningen i den aktuella typen av asylärenden. Resultatet av en sådan jämförelse har varit föremål för analys ur rättssäkerhetssynpunkt. Dock borde noteras att de rättsliga ställningstaganden och riktlinjer som använts enbart har en vägledande funktion men inte styrande för handläggarna eller domarna och därmed inte återspeglar hur bevisvärderingen eller asylprövningarna utförs i praktiken.

Vid analys av materialet har rättssäkerhetsperspektiv tillämpats för att undersöka hur handläggningen av konversionsärenden förhåller sig till begreppet rättssäkerhet. Det finns ingen entydig definition av begreppet rättssäkerhet. Enligt doktrin innefattar rättssäkerhetsbegreppet official-, legalitets-, likhets- samt objektivitetsprincipen.⁹

I denna uppsats har Aleksander Peczeniks teori och definition av rättssäkerhetsbegreppet använts och genomsyrar uppsatsen för att uppfylla uppsatsens syfte. Aleksander Peczenik, f.d. professor i allmän rättslära vid Lunds Universitet fördelar rättssäkerhetsbegreppet i dels formell, dels materiell rättssäkerhet. Enligt Peczenik handlar formell rättssäkerhet om

⁷ SR 46/2018.

⁸ Prop. 1996/97:25 s. 97.

⁹ Seidlitz (2019) s. 49.

horisontellt samt vertikalt rättsligt skydd för den enskilde individen. Skyddet innebär att offentlig maktutövning ska ske inom en viss rättslig ram och därmed skapa förutsebarhet. Peczenik talar om ett antal faktorer som skapar formell rättssäkerhet. Faktorerna är bland annat exakta rättsregler som tydligt främjar likhet inför lagen. Formell rättssäkerhet handlar också om större möjlighet till insyn i rättens innehåll för allmänheten, oavhängighet och opartiskhet i rättsskipningen samt effektivt ansvar för maktinnehavare. Slutligen anför Pecznik att juridisk argumentation som underbygger tolkningen och rättstillämpningen även befrämjar formell rättssäkerhet. För att en rättsstat ska anses ha ett legitimt normsystem förutsätts även materiell rättssäkerhet finnas vilket handlar om etiska aspekter vägs mot varandra. Enligt Peczenik kan ett den formella rättssäkerheten riskeras om rättsskipningen lägger för stor vikt vid den materiella rättssäkerheten genom att beslutsfattaren tar hänsyn till andra etiska värden än förutsägbarhet. Det är därför av vikt att väga formell rättssäkerhet mot materiell rättssäkerhet. På så vis undviks orättvisa bedömningar.¹⁰

Även Åke Frändberg, professor i allmän rättslära vid Juridiska institutionen i Uppsala, talar om en definition av begreppet rättssäkerhet. Frändberg, till skillnad från Peczenik, särskiljer inte materiell rättssäkerhet från formell. Frändberg menar att en sådan fördelning av rättssäkerhetsbegreppet per automatik ger materiell rättssäkerhet ett högre värde än formell. Frändberg talar om ”förutsebarhet i rättsliga angelägenhet” som en precision av rättssäkerhetsbegreppet.¹¹ I denna uppsats har frågeställningarna dock besvarats utifrån utgångspunkt i Peczeniks definition av begreppet rättssäkerhet. Anledningen till valet är att det ur intressesynpunkt kan vara av vikt att avväga olika intressen som aktualiseras i konversionsärenden mot varandra. En avvägning av materiell mot formell rättssäkerhet kan exempelvis handla om att väga individens skyddsvärde eller värdet av

¹⁰ Peczenik (1995) s. 11-12.

¹¹ Frändberg, *Om rättssäkerhet*, JT Nr 2 2000/01 s. 271.

religionsfrihet mot allmänna principer som reglerar myndighetsutövningen i Sverige för att främja formell rättssäkerhet.

1.5 Forskningsläget

Det finns ett fåtal studier som rör trovärdighetsbedömningarna i den aktuella typen av asylärenden. Det har bland annat forskats om betydelsen av genuinitet som en del av trovärdighetsfrågorna i asylärenden där religion eller sexuell läggning åberopats som asylskäl.¹² Liknande fokus har ämnet för denna uppsats då befintlig forskning granskar betydelsen och kriterierna för en del av bedömningen i konversionsärenden. Dock särskiljer sig mitt uppsatsämne på så vis att fokus i denna uppsats inte ligger på asylärenden där sexuell läggning åberopats som asylskäl, utan religion och konversion. Forskningen omfattar analys av befintlig vägledning och rättsligt stöd avseende trovärdighetsbedömningen i asylprocesser där religion och sexuell läggning åberopats som asylskäl. I denna uppsats ligger istället huvudsakligt fokus vid underinstansernas bedömningar av huruvida asylsökande uppfyllt beviskravet som krävs för få asyl beviljat.

1.6 Disposition

I uppsatsens andra kapitel utreds och analyseras frågeställningen som berör innebörden av beviskravet ”sannolikt” i konversionsärenden. I det efterföljande kapitlet presenteras utredning samt analys avseende faktorerna som har inverkan på Migrationsverkets respektive migrationsdomstolarnas bevisvärderingar. Uppsatsens sista kapitel innehåller en sammanfattande redogörelse över vad som framgått av utredningen.

¹² Se Wikström och Thorburn Stern (2016) s. 91-159.

2 Beviskravet ”sannolikt” i konversionsärenden

2.1 Allmänt om beviskravet ”sannolikt”

För att asylsökande ska beviljas asyl ställs vissa krav på den bevisning som sökanden lämnat inför Migrationsverket samt migrationsdomstolarna. Inom asylrätten är det en grundläggande princip att asylsökande ska göra sin identitet samt sitt skyddsbehov ”sannolikt”.¹³ I doktrin har konstaterats att det finns en viss risk för begreppsförvirring avseende de olika beviskraven som tillämpas inom förvaltningsrätten. Försök har gjorts att nivågradera beviskraven. Slutsatsen blev att beviskravet ”sannolikt” möjligen, men på en ytterst vag grund, kan anses utgöra ett normalkrav inom förvaltningsrätten. Enligt doktrin kan beviskravet ”sannolikt” på en numerisk skala motsvara 70-75% i förvaltningsrättsliga mål, asylmål inkluderat. Vid en jämförelse med exempelvis brottmål där beviskravet ”sannolikt” motsvarar 98%. Därmed är det aktuella beviskravet är inom förvaltningsrätten något lägre ställt, enligt doktrin.¹⁴

Enligt doktrin ger beviskravet ”sannolikt” uttryck för att en viss säkerhet föreligger och det i förhållande till full säkerhet. Bevisvärderingen handlar om att beräkna proportionen mellan positiva och negativa utfall. Det ger en prognos som i asylärenden ofta är framtidsprognoser, det vill säga att bedöma riskerna för förföljelse av den enskilde asylsökande.¹⁵ Innan hänsyn tas till det enskilda fallet måste det dock normativt avgöras vad som krävs för att beviskravet ska anses uppfyllt. Fråga om beviskravets höjd är en rättsfråga och en rättslig norm på vilken handläggaren eller domaren tillämpar omständigheterna i det enskilda fallet.¹⁶

¹³ MIG 2006:1; MIG 2007:12; MIG 2007:9.

¹⁴ Diesen m.fl. (2018) s. 245.

¹⁵ Ibid. s. 247-248.

¹⁶ Diesen m.fl. (2018) s. 243.

2.2 Beviskravet ”sannolikt” i konversionsärenden

Fortsättningsvis, i detta kapitel, följer en redogörelse av vad den asylsökande konvertiten ska göra sannolikt. MiÖD har i praxis redogjort för en möjlig ordning för prövningen i asylärenden. Utgångspunkten är att identitet ska göras sannolik. Därefter ska sökanden göra sannolikt att skyddsskäl föreligger. Det sistnämnda steget innebär att sökanden måste visa på att tillräckliga skäl för att erhålla skydd föreligger. Vidare ska asylberättelsen göras sannolik baserat på bevis som sökanden lägger fram inför handläggare eller domare. Alternativt, om sökanden bedöms trovärdig kan principen om tvivelsmålets fördel tillämpas för det fall att berättelsen inte kan göras sannolik genom bevisning.¹⁷

I konversionsärenden kan asylsökanden bevisa att det föreligger skyddsbehov genom att göra sannolikt att konversionen grundas på en genuin personlig, religiös övertygelse samt att sökanden kan antas komma att leva som konvertit vid ett eventuellt återvändande till ursprungslandet. Slutligen ska bevisas att det finns en välgrundad fruktan för förföljelse med anledning av konversionen. Prövningen av om den asylsökande konvertiten har gjort sannolikt grundas på en samlad bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet och i enlighet med UNHCR:s handbok.¹⁸

Prövningen kan antas innebära vissa svårigheter avseende bevisföring och bevisvärdering. Det beror på att det som ska bedömas är den sökandens inre känsloliv och tro. Svårigheten ligger även i att bevisningen som sökanden har tillgängligt kan av olika skäl vara begränsat till den muntliga utsagan.¹⁹ Det sätter den sökande i en svår position att kunna presentera bevis och därmed uppnå beviskravet som krävs för att beviljas asyl.

2.3 Att göra identitet sannolik

Av praxis framgår att bevissvårigheter kan påverka beviskravets höjd och

¹⁷ MIG 2007:12.

¹⁸ MIG 2011:29.

¹⁹ UNHCR:s handbok p. 196.

resultera i bevislättnader för sökanden. MiÖD har i praxis anfört att beviskravet normalt sätt ska sättas högt gällande identitet. Bevissvårigheter kan uppkomma exempelvis då sökanden innehar identitetshandlingar som inte godkänns av svenska myndigheter eller har sitt ursprung i länder där myndigheterna inte utan problem utfärdar sådana handlingar. En persons identitet kan även bevisas genom exempelvis språkanalyser eller kunskapsfrågor men den typen av bevisning kan dock inte värderas högre än att sökanden gjort sin identitet sannolik.²⁰ Att beviskravet är ställt något lägre i avseendet att bevisa identitet kan vara fördelaktigt ur rättssäkerhetssynpunkt. Tillgången till id-handlingar kan variera i olika länder på grund av att folkbokföringssystemen och organisationen av statliga myndigheter utvecklats i olika utsträckning och därmed mer eller mindre fungerande.²¹ Det medför att asylsökande från landet A har lättare eller svårare att bevisa sin identitet än asylsökande från landet B. Det kan därför anses vara till fördel att beviskravet är lägre ställt då fler sökanden lär få möjligheten att lägga fram godtagbar bevisning och därmed uppfylla beviskravet när det gäller identitet. På så vis kan antas att fler sökanden får samma förutsättningar att hävda sin rätt till uppehåll i landet utan påverkan av utomstående och opåverkbara omständigheter. Beviskravet blir inte alltför betungande för den asylsökande.

2.4 Att göra skyddsbehov sannolik

Vidare ska den asylsökande konvertiten göra sannolikt att det föreligger risk för förföljelse med anledning av konversionen och därmed föreligger ett skyddsbehov.²² Huruvida det föreligger risk eller inte kan anses motivera beviskravets höjd. Av praxis samt förarbeten följer beviskravet inte borde ställas för högt avseende påståendet om risk för förföljelse på grund av att risk för avsaknad av bevis som kan styrka. Sökandens utsaga ska därmed medges i de fall då handläggaren eller domaren bedömer utsagan trovärdig

²⁰ MIG 2012:1.

²¹ Ibid.

²² MIG 2007:37.

och sannolik.²³ Begreppet ”välgrundad fruktan” är av relevans i sammanhanget. ”Välgrundad fruktan” innehåller två rekvisit som ska vara uppfyllda för fortsatt prövning av målet. Det första är att det objektiva rekvisitet ”välgrundad” vara uppfyllt vilket innebär att domaren uppfattar sökandens utsaga i linje med exempelvis landinformation som domstolarna och myndigheterna har tillgång till. Det andra rekvisitet ”fruktan” är subjektivt och lägger vikt vid den enskilda asylsökandens personliga fruktan av att återvända till ursprungslandet. I det fall båda rekvisiten anses uppfyllda kan sökanden erhålla flyktingstatus.²⁴ Dock verkar det inom doktrinen inte helt enigt om att en fördelning mellan det objektiva samt det subjektiva rekvisitet är korrekt. Det finns även en uppfattning av de två rekvisiten enbart är objektiva, det vill säga inte tar hänsyn till asylsökandes subjektiva upplevelse och perspektiv. Ytterligare en uppfattning inom doktrinen är att rekvisiten enbart är objektiva men hänsyn kan tas till om sökanden innehar egenskaper som kan öka riskerna för förföljelse.²⁵ Frågan är vad som kan anses rätt eller fel utifrån ett rättssäkerhetsperspektiv.

Uppfattningen, att i bedömningen ta hänsyn till sökandens personlighet, exempelvis huruvida sökanden är känd eller okänd riskerar att inte vara förenligt med principen om likhet inför lagen. Uppfattningen att rekvisiten enbart är objektiva riskerar att inte ta hänsyn till det målens individualitet men ger dock en mer enhetlig praxis. Dessutom kan ifrågasättas i vilken mån beslutsfattaren i ärendet är källkritisk gentemot exempelvis landinformationen som utgör grunden för prövningen av det objektiva rekvisitet. För även om landinformationen framställs som rent faktamässig kan antas att risk för felbedömningar kan uppkomma vid framställandet av beslutsunderlaget. För att åstadkomma en säker och rättssäker prövning bör beslutsfattaren ha potentiella fallgropar i åtanke vid en objektiv bedömning. Uppfattningen att rekvisiten utgörs av ett subjektivt och ett objektivt rekvisit

²³ Prop. 1996/97:25 s. 98; UNHCR:s handbok p. 196 och 197; MIG 2007:12; MIG 2007:37; MIG 2011:29.

²⁴ UNHCR:s handbok p. 37–42; Diesen m.fl. (2018) s. 253-254; MIG 2007:37.

²⁵ Diesen m.fl. (2018) s. 254.

medför att domaren har att ta hänsyn till dels landinformation och situationen i ursprungslandet, dels till den subjektiva och personliga upplevelsen. Att låta ”välgrundad fruktan” utgöra ett objektiva och ett subjektivt rekvisit kan anses gå i linje med Peczeniks syn på rättssäkerhet. Fördelningen av rekvisiten kan antas förutsätta att avvägningar görs mellan formell objektivitet och likhet inför lagen samt materiella rättvisa och flexibilitet i bedömningarna för att tillvarata sökandens skyddsvärde och rätt. Vad som talar till den sistnämnda uppfattningens fördel är att utgången av bedömningen har betydelse för den enskilda individen och det kan därför finnas god anledning att ta hänsyn till dennes personliga upplevelse och rädsla. Vad som dock talar till uppfattningens nackdel är risken för inkorrekt bedömning då det ligger på domaren att bestämma styrkan på sökandes rädsla samt avgöra legitimiteten i den subjektiva rädslan i förhållande till den objektiva prövningen.

2.5 Att göra sannolikt att konversionen är genuin

Nära förbundet till prövningen av om risk för förföljelse föreligger med anledning av religiös tillhörighet och tro, är prövningen av om konversionen är äkta (förföljelsegrunden).²⁶ Sökanden ska göra sannolikt att konversionen är genuin personlig, religiös övertygelse och därmed tillhör en grupp med religiös koppling och har status som konvertit. Det ska göras en sammantagen bedömning av omständigheter i det enskilda fallet i enlighet med UNHCR:s handbok och riktlinjer. För det fall att den asylsökanden konvertiten uppnår beviskravet att göra konversionen sannolikt indikerar det på att personen har för avsikt att leva som konvertit i ursprungslandet vid ett eventuellt återvändande samt att rekvisiten ”välgrundad fruktan” är uppfyllda.²⁷

Som ovan nämnts (avsnitt 2.2) finns risk för bristande bevisning som krävs för att göra sitt skyddsbehov sannolikt kan handläggaren eller domaren tillämpa bevislätnadsregeln, principen om tvivelsmålets fördel. Regeln

²⁶ Diesen m.fl. (2018) s. 256.

²⁷ MIG 2011:29.

tillämpas förutsatt att den sökande gjort ett ärligt försök att styrka sin asylberättelse samt att handläggaren eller domaren inte finner anledning att ifrågasätta och betvivla trovärdigheten.²⁸ När det gäller tillämpningen av bevislätnadsregeln har det i doktrin framförts kritik gentemot MiÖD. Kritiken har rört det faktum att MiÖD i praxis tillämpat principen i de fall sökanden framfört en trovärdig berättelse. En uppfattning i doktrin är att regeln istället ska tillämpas i de fall det finns brister i utredningen som inte kunnat åtgärdas av Migrationsverket och sökandens bevisning uppnår bevisövertikt men inte beviskravet ”sannolikt”. Med andra ord anses regeln tillämplig enligt en uppfattning i doktrin när det föreligger utredningsbrister.²⁹ Bevislätnadsregeln medför att bevisbördan inte blir alltför betungande för sökande. Något som kan påpekas är i vilken utsträckning som bevislätnadsregeln tillämpas, hur ofta, när och varför avgör förutsebarheten och tillämpningen av likhet inför lagen – med andra ord har det en inverkan på rättssäkerheten i formell mening. För att det ska stärka formell rättssäkerhet krävs konsekvent tillämpning av regeln och bevisvärdering i konversionsärenden. När det gäller materiell rättssäkerhet kan man argumentera för att tillämpning av bevislätnadsregeln tillvaratar sökandens rätt genom att inte lägga en orimlig tyngd på sökanden avseende dess bevisbörda.

För att besvara frågeställningen rörande innebörden av beviskravet ”sannolikt” innebär i konversionsärenden kan det vara relevant att även se från beslutsfattarens perspektiv. Vad beviskravet ”att göra sannolikt” innebär i konversionsärenden är av betydelse dels för sökanden som bär bevisbördan, dels för beslutsfattaren som utför bevisvärderingen för att åstadkomma enhetliga och rättssäkra asylprövningar. Likväl som att det föreligger bevissvårigheter för asylsökanden i konversionsärenden sätts handläggaren ofta i en svår position, särskilt då beslutsunderlaget är begränsat. En bedömning av om en sökandens konversionsberättelse är trovärdig och sannolik kan anses vara skönsmässig bedömning av sådant som

²⁸ UNHCR:s handbok p. 196; MIG 2007:12; MIG 2007:37.

²⁹ Diesen m.fl. (2018) s. 287.

rör mänskliga rättigheter och som lagstiftaren har lämpat över på rättstillämparen, så kallat juridifiering.

Även om det finns en processrättslig princip om fri bevisvärdering bör det inte anses innebära att bedömningen kan baseras på rättstillämparens egna värderingar och intuitioner och därmed blir skönsmässig. Förvisso finns rättsliga ställningstaganden framtagna av Migrationsverket samt UNHCR:s handbok som har vägledande men inte styrande funktion i myndighetens utredning i asylprocesser.³⁰ Riktlinjer kan anses förhindra godtycklighet samt främja förutsebarhet i viss mån. Det går dock att argumentera för ett behov av betydligt tydligare riktlinjer och regleringar för att undgå skönsmässighet och fria tyglar i asylprövningen. Det kan antas att bedömningarna därmed skulle utföras mer enhetligt och det skulle bli tydligare för sökanden vad som krävs av dem i en asylprocess för att bevisbördan ska anses uppfyllt.

Om bedömningarna möjligen anses vara förutsebara och formellt rättssäkra är det av relevans att beakta den materiell rättssäkerheten. Enligt Pezcenik ska avvägning göras mellan formell samt materiell rättssäkerhet med vilket etiskt godtagbara värden åsyftas. Exempel på ett sådant etiskt värde kan vara rättvisa, flexibilitet, individens skyddsvärde eller religionsfriheten. Möjligen kan det anses föreligga en risk att reglerad bevisvärdering går utöver flexibla bedömningar och hänsynstagande till omständigheter i det enskilda fallet som rör risk och rädsla i samband med konversion och byte av religiös tillhörighet. En alltför stel och reglerad bedömning kan då ställas mot rättvisa och den enskilde asylsökandes rätt.

³⁰ Se SR 46/2018.

3 Faktorer för att beviskravet ska anses uppfyllt

3.1 Allmänt om bevisvärdering

Vilka faktorer är avgörande för att beviskravet ”sannolikt” ska anses uppfyllt? Enligt doktrin finns det inget allmängiltigt svar på frågan. Anledningen är att domaren eller handläggaren måste ta hänsyn till varje enskilt falls säregenhet, med andra ord dess individualitet.³¹ Dock ska ett försök göras i detta kapitel att av praxis utröna vad som domstolen lägger mer eller mindre vikt vid bevisvärdering i konversionsärenden.

Domaren har krav på sig att beakta samtlig bevisning som sökande lagt fram. Bevisningen ska bedömas var för sig och ges ett bevisvärde innan slutlig avvägning mot beviskravet ska göras.³² Speciellt för asylprocesser där religion och konversion åberopas som asylskäl är att domaren ska göra en samlad bedömning av de omständigheter under vilka konversionen kommit till stånd samt om sökande kan antas komma att leva som konvertit vid ett eventuellt återvändande till ursprungslandet.³³

3.2 Att göra sin identitet sannolik

För att göra identitet sannolik inför handläggaren kan bevisning presenteras i form av ID-handlingar, språkanalyser, foton, skriftliga intyg etcetera. Sökanden ska snarast möjligt presentera uppgifter om ursprung och identitet.³⁴ I praxis och enligt UNHCR ska vikt läggas vid sökandens samarbetsvilja att fastställa sin identitet. I vissa fall finns svårigheter för sökande göra identiteten sannolik på grund av bristande tillgång till identitetshandlingar. Det ska enligt UNHCR inte anses utgöra en anledning

³¹ Diesen m.fl. (2018) s. 251.

³² Diesen m.fl. (2018) s. 247.

³³ MIG 2011:29.

³⁴ Skyddsgrundsdirektivet art. 4.1-2.

att neka asylsökande tillgång till prövning av asylansökan.³⁵ Däremot tendenser på bristande samarbetsvilja har dock inverkan på trovärdighetsbedömningen.³⁶

Om det i asylprocessen kan bli aktuellt med språkanalys ska resultaten enbart ges ett marginellt bevisvärde för de fall att språkanalysens utförande inte uppfyller rimliga krav på rättssäkerhet.³⁷ En anledning kan vara risk för felbedömningar. I praxis finns ett exempel på fall då MiÖD valt att bortse ifrån språkanalysen med anledning av att det inte varit möjligt att kvalitetssäkra analysen. I det aktuella fallet tog MiÖD hänsyn till bristande samarbetsvilja, bortsåg från språkanalysen samt gjorde en samlad bedömning av vad som framgått avseende identitet och härkomst. Sökanden hade ej gjort sin identitet och härkomst sannolik.³⁸

3.3 Att göra skyddsbehov sannolik

Vad som utgör avgörande faktor för att rekvisiten välgrundad fruktan för förföljelse ska anses föreligga framgår av det följande. All bevisning om risk för förföljelse är av betydelse. Prövningen är dock av prognoskaraktär vilket innebär att bevisfakta som hänförs till framtiden är av särskild vikt för prövningen. Omständigheter som rör det förflutna har enligt doktrinen enbart indirekt betydelse och har enbart verkan som hjälpfakta eller indicier, det vill säga har svagare styrka och värde i bevisvärderingen.³⁹

³⁵ UNHCR: *Global Consultations on International Protection/third track: Asylum Processes (Fair and Efficient Asylum Procedures)*, publ. 2001-05-31, EC/GC/01/12:36, p. 35.

³⁶ Ibid. 36 samt Feijen, Liv och Frennmark, Emelia: *Kvalitet I svensk asylprövning: En studie av Migrationsverkets utredning av och beslut om internationellt skydd*, publ. September 2011, besökt 2020-05-22.

³⁷ UM 583-06, s.7.

³⁸ Ibid, s.7.

³⁹ Diesen m.fl. (2018) s. 256.

Skillnader i bedömningarna som görs av handläggare vid Migrationsverket eller migrationsdomstolarna kan bero på hur läget är i respektive land där sökanden kommer ifrån, det vill säga ursprungslandet. UNHCR gör rättsliga ställningstaganden utifrån exempelvis det politiska läget i Afghanistan eller Iran. Även Utrikesdepartementet upprättar rapporter angående exempelvis mänskliga rättigheter i olika länder. Detta är något som tas hänsyn till i de bedömningar som Migrationsverket respektive Migrationsdomstolen gör. Exempelvis påpekar Migrationsdomstolen i en dom att situationen i Irak vid den aktuella tidpunkten innebär allvarliga risker för förföljelser för kristna konvertiter. Konversion till kristendomen för de asylsökande i målet ansågs vara tillräckligt för att grunda rätt till uppehållstillstånd, dock förutsatt att konversionen var äkta.⁴⁰

Av praxis kan utläsas att konvertiten förutsätts kunna föra resonemang kring risker som följer av konversionen. Konvertiten ska redogöra för om det finns en hotbild riktad mot konvertiten eller om det av någon anledning finns en fruktan av att återvända till ursprungslandet. Vidare ska konvertiten redogöra för om konversionen är känd bland personer som skulle kunna antas förmedla informationen till myndigheter eller anhöriga i ursprungslandet.⁴¹ Som ovan nämnts (avsnitt 2.2.2) kan ”välgrundad fruktan” anses utgöra ett objektiva och ett subjektiva rekvisit. Även om doktrinen är oenig angående uppdelningen av rekvisiten finns det exempel på mål där MiÖD tillämpar den uppfattningen i sin bedömning. I en dom från MiÖD ansågs sökanden inte gjort sannolikt att han upplevde välgrundad fruktan för förföljelse i Afghanistan på grund av sin religions uppfattning eller att det fanns grundad anledning att anta att han vid ett återvändande dit skulle löpa risk att straffas med döden eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning. Han ansågs därför inte betraktas som flykting eller alternativt skyddsbehövande. Av domen kan utläsas att MiÖD tar hänsyn till

⁴⁰ UM 12052-18, s. 4.

⁴¹ MIG 2011:29.

sökandens sinnestillstånd då sökanden i det aktuella fallet inte uttryckligen upplevde rädsla för förföljelse på grund av konversionen. Resultaten av en samlad bedömning blev nekat uppehållstillstånd för den asylsökande konvertiten.⁴²

3.4 Att göra sannolikt att konversionen är genuin

Vidare i asylprocessen ska konvertiten göra sannolikt att konversionen är äkta. Enligt en dom från Migrationsdomstolen hade en moder lämnat in ett dopbevis. Hon hade således i formell mening konverterat till kristendomen. Det ansågs dock ej tillräckligt för att göra hennes religiösa övertygelse sannolikt och att hon hade för avsikt att leva som kristen konvertit i ursprungslandet vid ett eventuellt återvändande. Därmed övergick domstolen till att göra en bedömning utifrån den muntliga utsaga som modern presenterat angående konverteringen till kristendomen.⁴³ I ett annat fall ansåg Migrationsverket att dopbevis och fotografier från dopceremonin inte var tillräckligt för att bevilja sökande uppehållstillstånd. Det togs i bedömningen hänsyn till att sökanden tidigare blivit nekad uppehållstillstånd i Sverige och utvisats.⁴⁴ Dock kan noteras att Migrationsdomstolen i ett annat rättsfall inte ansåg fanns något skäl att ifrågasätta att konversion till kristendom faktiskt har skett. Bevis som åberopades var bland annat dopbevis, skriftliga intyg samt vittnesförhör som talar till sökandens fördel och ger stöd för hans talan. Det talar alltså för att konversionen har varit genuin.⁴⁵ I ytterligare ett fall anförde MiÖD att den skriftliga bevisningen, dopbeviset samt två vittnesförhör ger ett visst stöd för sökandens talan men vid en sammantagen bedömning ansågs sökanden inte uppnått beviskravet och därmed gjort sannolikt att konversionen var genuin. I bedömning tog domstolen hänsyn till att konversionen ägde rum en kort tid efter att utvisningsbeslutet vunnit laga kraft.⁴⁶

⁴² MIG 2011:29.

⁴³ UM 630-11; UM 3282-16 s. 5.

⁴⁴ MIG 2019:25; UM 4832-19.

⁴⁵ UM 12052-18 s. 4.

⁴⁶ MIG 2011:29; se även UM 3282-16 s. 6.

Vid avsaknad av bevis i skriftligt format har utredaren ofta sökandes muntliga utsaga att tillgå i bedömningen av om asylsökande gjort sannolikt att konversionen grundas på en personlig och genuin övertygelse och eventuellt därmed har skyddsskäl. I praxis lägger domstolen vikt i trovärdighetsbedömningen hur sökanden lägger fram sin konversionsberättelse, om det är sammanhängande samt om informationen som lämnas till domstolen är vag och allmänt hållet.⁴⁷ Sökandens redogörelse bör inte innehålla motstridiga uppgifter.⁴⁸ Dock kan påpekas att det bör anses vara allmänt känt att människor har olika förmåga att minnas detaljer, såsom datum etcetera. Vi minns det som uppfattades som viktigt där och då. Situationer som uppfattas dramatiska eller traumatiska kan antas särskilt påverka minnet. Även Thorburn Stern och Wikström har påpekat att det faktum att en berättelse är sammanhängande eller osammanhängande inte kan leda till en slutsats huruvida berättelsen är äkta eller inte. Att en berättelse är osammanhängande kan bero på andra omständigheter runtom, såsom trauman etcetera.⁴⁹

Angående att utsagan ska vara sammanhängande med vag och allmänt hållen information kan intervjun antas ha en betydande roll. Frågeformulering och tolkning har en möjlig inverkan dels på hur sökanden uppfattar frågan, dels på hur utsagan presenteras och uppfattas hos utredaren. Omständigheter i det enskilda fallet riskerar att ha en viss inverkan på hur utsagan och informationen framställs och eventuellt upplevs som motsägelsefullt. Exempel på sådana omständigheter kan vara bland annat undermålig eller felaktig tolkning, kulturella skillnader etcetera som medför att missförstånd uppstår mellan handläggaren och sökanden. Även omständigheter som exempelvis hur ofta frågeställaren avbryter, repeterar och omformulerar frågor kan påverka om informationen framställs som

⁴⁷ MIG 2011:29 samt MIG 2007:12.

⁴⁸ Jfr bl a MIG 2007:12.

⁴⁹ Thorburn Stern och Wikström (2016) s. 181.

osammanhängande eller ej. För att prövningen i ett konversionsärende ska vara förenligt med likhetsprincipen och därmed erhålls asylsökande en rättssäker asylprocess förutsätts att alla sökanden får lika prövningar och därmed samma förutsättningar för beviljas asyl. Som framgått av tidigare kapitel kan det antas försvåras av det faktum att det inte finns särskilt tydliga riktlinjer för hur samtalet ska utföras. Förvisso anges i Migrationsverkets rättsliga ställningstaganden från 2018 att utredningen av religiös övertygelse bör beröra hur den asylsökande konvertiten gett uttryck för sin trosuppfattning i hemlandet och/eller i Sverige samt beröra vilken betydelse som religionen och den religiösa identiteten har för personen i fråga.⁵⁰ Avsaknaden av tydligare mall för frågeställningarna som bör eller ska kan tänkas medföra att handläggarna får friare händer vid utförandet av asylutredningar. Risk finns därmed att prövningarna av utsagorna inte utförs på ett enhetligt sätt. Det kan även antas föreligga en risk att utformningen av frågeställningar som ställs i varje enskildutredning färgas och präglas av handläggarens personliga uppfattning av den aktuella livsåskådningen. Om så är fallet är utredningen ej förenlig med objektivitetsprincipen och förutsebarheten brister.

Vidare kan det av praxis utrönas att det är till sökandes fördel om konversionen ska åberopas så tidigt som möjligt i asylprocessen för att betraktas som äkta. I fall där konversionen åberopas som ny omständighet efter erhållen utvisningsbeslut verkar det finnas legitimitet för att misstänka eller påstå att konversionen inte är genuin.⁵¹ Det kan tänkas beror på om påstådd konversion framstår som en efterkonstruktion. Dock kan det påpekas att personerna i målet hade avvaktat med att berätta om sitt intresse för kristendomen till senare i utredningen. Anledningen var att de behövde mer tid att överväga ifall de skulle konvertera eller inte.

Migrationsdomstolen ansåg att det utgjorde en trovärdig förklaring till att

⁵⁰ SR 46/2018 s. 6.

⁵¹ Jfr bland annat MIG 2019:25; UM 3282-16 s. 6.

konversionen åberopats först senare i processen.⁵² Därmed kan konstateras att det kan anses rättfärdigat att åberopa religion och konversion som asylskäl även senare i asylprocessen såvida en, enligt domaren, utförlig och trovärdig förklaring lämnas.

Vidare kan det utläsas av praxis att i bedömningen av om konversionen är genuin läggs vikt vid huruvida konvertiten är aktiv och deltagande i en församling i Sverige samt hur och av vilken anledning konvertiten valt den specifika församlingen.⁵³ Ytterligare en faktor som talar för att konversionen är genuin enligt praxis är om det framgår av utsagan att konversionen var nogt övervägd. I en dom angav domstolen att konvertiten avvaktat med konversionen till sökanden ansåg sig tillräckligt kunnig inom området. Det ansågs tala för genuinitet och allvar.⁵⁴

I praxis finns exempel på domar där migrationsdomstolarna vägt in i vilken mån den asylsökande konvertiten har kunskap om exempelvis den kristna läran.⁵⁵ I ett mål ansågs konvertiten goda kunskaper om den kristna läran vilket ansågs talade för att konversionen till kristendomen var grundad i en genuin religiös övertygelse.⁵⁶ I ett annat mål ansåg domstolen det som anmärkningsvärt att konvertiten saknade kännedom om kristna högtider.⁵⁷ UNHCR:s riktlinjer anger att det inte kan krävas av sökanden att känna till detaljer inom den religiösa läran.⁵⁸ Dock visar praxis på att den asylsökande konvertiten ändå i viss mån förutsätts ha uppnått en nivå av kunskap kring religion för att bedömas vara trovärdig och ha en genuin övertygelse. Det kan antas innebära vissa problem med att försöka utröna om religiös övertygelse är genuin baserat på sökandens kunskap om teologi inom ramen

⁵² UM 12052-18 s. 6.

⁵³ UM 630-11 s. 11.

⁵⁴ UM 630-11 s. 11; UM 3282-16 s. 6.

⁵⁵ Jfr. UM 630-11 s. 11; MIG 2011:29.

⁵⁶ UM 630-11 s. 11.

⁵⁷ MIG 2011:29.

⁵⁸ SR 46/2018 s. 6.

för sin religion. Ett problem är att sökanden inte har samma förutsättningar att besvara frågor på ett, enligt Migrationsverket, korrekt sätt. Det kan bland annat tänkas bero på bristande tillgång till teologisk undervisning eller mindre tid för att utveckla sin tro. Det innebär att alla inte har samma förutsättningar att bedömas trovärdiga på grund av faktorer som möjligen inte berör genuiniteten i deras trosuppfattningar. Med andra ord kan antas att två asylsökande har konverterat grundat på genuin, personlig religiös övertygelse även om deras nivå på teologisk kunskap skiljer sig åt. Om förutsättningarna för att uppfylla kriterierna för asyl tillämpas olika för olika personer är alla inte lika inför lagen.

3.5 Övrig inverkan på bevisvärderingen

Ytterligare faktorer som riskerar att ha inverkan på bevisvärderingen kan antas vara bland annat handläggarnas samt domarnas insikt, kunskap om och erfarenhet av religion. Även om ambitionen, utifrån ett formellt rättssäkerhetsperspektiv, möjligen är att bedömningen ska vara i största mån objektiv kan det ifrågasättas om det faktiskt är möjligt att handläggarna utför uteslutande objektiva bedömningar. Det kan antas att handläggaren eller domaren då omedvetet fyller ut och färgar sökandens utsaga med egna erfarenheter och föreställningar om exempelvis religion, konvertiten, dess könstillhörighet eller dess ursprung. Dessutom med tanke på att MiÖD värderar skriftlig bevisning, exempelvis dopbevis och andra intyg från församlingen, relativt lågt skapas större utrymme för att bedömningen präglas av subjektivitet. Det är därför av vikt att den som beslutar i ärendet är medveten om eventuell subjektiv inverkan på bedömningen för att undgå en asylprövning oförenlig med objektivitetsprincipen.

Att som handläggare avgöra huruvida en persons konversion är äkta och med andra ord grundar sig i en genuin och personlig religiös övertygelse kan tänkas förutsätta att handläggaren har förståelse och kunskap om innebörden av tro och fenomenet religion. I praxis finns exempel på fall där handläggaren eller domaren lagt vikt vid hur sökanden utövar eller lever ut sin tro, bland annat genom att aktivt delta i en församling, genom att

genomföra en dopcermoni etcetera. I praxis finns det även exempel på fall där handläggaren eller domaren istället lägger mer vikt vid den sökande konvertitens kunskap kring religionen, exempelvis dess högtider. Slutligen finns exempel i praxis på fall där vikt istället läggs vid hur ingående den sökande konvertiten berättar om upplevelsen av den nya religionen och sin tro. Denna kortfattade redogörelse av praxis syftar till att påpeka det faktum att prövningarna skiljer sig åt på så vis beslutsfattarna väger in olika aspekter i de olika fallen. Det kan tänkas bero på beslutsfattarens individuella syn på tro och religion men även erfarenhet och kunskap kring ämnet. Även om synen på tro och religion kan tänkas vara individuell bör det anses finnas krav på att beslutsfattarna gör enhetliga bedömningar, i linje med varandra. Det medför förutsebarhet genom att det blir tydligare för sökanden vilken aspekt av sin tro som bör presenteras för att kunna uppnå beviskravet och därmed uppfylla sin bevisbörda. Även med hänsyn till principen om likhet inför lagen bör enhetliga bedömningar eftersträvas. På så vis främjas formell rättssäkerhet. Däremot, enligt Peczenik, måste en avvägning göras mot etiska värderingar och därmed hänsyn tas till materiell rättssäkerhet. Individuell asylprövning ska därför ges utrymme i handläggarnas och domarnas bedömningar av om beviskravet är uppfyllt. Svårigheterna att framföra exempelvis skriftlig bevisning kan legitimera tillämpning av bevislätnadsregeln. Det medför förvisso en risk att inverka på förutsebarheten men kan anses nödvändigt för att formell rättssäkerhet, och mer specifikt förutsebarheten, ska väga alltför tungt i avvägningen mot etiska värden, exempelvis religionsfrihet och individens skyddsvärde.

4 Slutsats

I detta avslutande kapitel ska slutsatser kring huvudfrågeställningen redovisas. Huvudfrågeställningen lyder: Hur utförs bevisvärdering i asylprocesser där religion och konversion åberopats som skyddsskäl?

Instruktioner som avser tillvägagångssättet för bevisvärderingen i konversionsärenden är knapphändig. Att det inte finns en tydlig reglering och säkerhet över hur prövningen i konversionsärenden ska utföras samt med hänsyn till svårigheter att frambringa bevisning talar för att det finns ett behov att klargöra rättsläget. Tydligare direktiv för hur bevisvärderingen ska utföras i konversionsärenden kan antas leda till mer konsekvent rättstillämpning och därmed främja den formella rättssäkerheten i det avseendet att prövningen med större sannolikhet utförs i enlighet med objektivitetsprincipen samt principen om likhet inför lagen. Samtidigt främjas förutsebarheten för den sökande konvertit som ska frambringa bevisning och uppfylla kravet på att göra sin identitet och sitt skyddsskäl sannolikt. Dock för att inte inskränka på den fria bevisvärderingen samt för att minska risken att asylsökande lägger fram ”rätt” bevis snarare än den sanna versionen bör domaren bibehålla sin självständighet i viss mån.

Dock kan handläggare eller domaren vända sig till praxis samt använda sig av vissa riktlinjer för att vägledas i prövningen. Av praxis följer att konvertiten ska göra identitet, skyddsskäl samt sin konversionsberättelse sannolik för att beviljas asyl. Huruvida asylsökandens bevisbörda ska anses uppfyllt eller inte har det framgått i uppsatsen att följande exempel på faktorer har betydelse:

- Identitetshandling av olika slag ska läggas fram av asylsökande, samarbetsvilligt och snarast möjligt i asylprocessen.
- Sökande ska uttrycka sin rädsla för förföljelse med anledning av konversionen och religionstillhörighet vid ett eventuellt återvändande till ursprungslandet. Det tas även hänsyn till om

det finns objektiva omständigheter som eventuellt kan anses legitima rädslan, exempelvis landinformation.

- Skriftlig bevisning i form av intyg och dopbevis kan i vissa fall ge ett visst stöd för att en konversion är äkta men är ej tillräckligt för att beviskravet ska anses uppfyllt. Därmed grundar handläggarna och domarna sina asylprövningar på den muntliga utsaga som sökande konvertiten presenterar.
- Den muntliga utsagan ska vara sammanhängande, tydlig och rik på detaljer.
- Utsagan bör ge tydliga indikationer på att sökande varit delaktig och aktivt medverkat i ett religiöst samfund.
- Konversionen bör vara noga övervägd.
- Ju tidigare i asylprocessen som den sökanden konvertiten meddelar att hen haft och har tankar kring konversion och religion, ju starkare indikerar det på att konversionen är äkta och därmed inte ett sätt att undgå utvisningsbeslut.

Det ska göras en framtidsprognos över om utvisningsbeslut skulle innebära risker för förföljelse för den enskilde i framtiden. Det ska göras en bedömning av om det föreligger ”välgrundad fruktan”. I doktrin är man inte helt eniga om vad som ska ligga till grund för den bedömningen men i praxis finns exempel på att hänsyn ska tas till om sökanden upplever subjektiv fruktan samt om fruktan anses välgrundad mot bakgrund av hur situationen för konvertiter är i ursprungslandet. Den uppfattning av hur rekvisiten ska tillämpas kan argumenteras för att gå i linje med Peczeniks syn på rättssäkerhetsbegreppet. För att det ska anses föreligga en välgrundad fruktan för risk för förföljelse förutsätts en förföljelse grund finnas, det vill säga religionstillhörighet och konversion är äkta.

Bevislätnadsregeln kan tillämpas ifall avsaknad av tillräckliga bevis förutsatt att sökanden gjort ett ärligt försök att styrka sin asylberättelse samt är trovärdig. Syftet är att bevisbördan inte ska bli alltför betungande för sökande. När regeln ska tillämpas är doktrin inte enig med MiÖD:s praxis.

Osäkerheten kring när samt i vilken mån regeln i praktiken tillämpas har inverkan på formell rättssäkerhet i fråga om förutsebarhet samt principen om likhet inför lagen.

Avslutningsvis kan konstateras att resultatet av bevisvärderingen avgör om sökanden uppfyllt sin bevisbörda och därmed beviljas asyl. Resultatet har med andra ord betydande konsekvenser för individens framtid. Det kan därför ifrågasättas varför bevisvärderingen i konversionsärenden är så pass obestämt och vagt samt präglas av oenighet mellan domstolarnas praxis och doktrin.

Käll- och litteraturförteckning

Tryckta källor

Litteratur

Diesen, Christian m.fl. *Prövning av migrationsärenden: BEVIS 8*, 3 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik, 2018.

Peczenik, Aleksander. *Juridikens teori och metod: en introduktion till allmän rättslära*, 1 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik, 1995.

Sandgren, Claes. *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, 3 uppl., Stockholm: Nordstedts juridik, 2015.

Seidlitz, Madelaine. *Asylrätt: En praktisk introduktion*, 2:1 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik, 2019.

Thorburn Stern, Rebecca och Wikström, Hanna. *Migrationsrätt: Skyddsbehov och trovärdighet – bedömning i asylärenden*, 1 uppl., Stockholm: Liber, 2016.

UNHCR. *Handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning enligt 1952 års konvention och 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställning*, 1:2 uppl., Stockholm: Norstedts Juridik, 2001.

Offentligt tryck

Prop. 1996/97:25 *Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv*.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för

flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet.

Myndighetspublikationer

Migrationsverket. *Rättsligt ställningstagande angående metod för prövning av tillförlitlighet och trovärdighet*, RCI 09/2013.

Migrationsverket. *Rättsligt ställningstagande angående metod för prövningen då religion, inklusive konversion och ateism m.m.åberopas som asylskäl*, SR 46/2018.

Elektroniska källor

Myndighetsmaterial

Migrationsverket. *Frågor och svar om konvertering som asylskäl*, <<https://www.migrationsverket.se/Om-Migrationsverket/Pressrum/Vanliga-fragor-fran-journalister/Konvertering-som-asylskal-.html>>, publ. 2017-05-17, hämtat: 2020-04-23.

Frejen, Liv och Frannmark, Emelia. *Kvalitet I svensk asylprövning: En studie av Migrationsverkets utredning av och beslut om internationellt skydd*, <<https://www.unhcr.org/neu/wp-content/uploads/sites/15/2017/03/Kvalitet-i-svensk-asylpr%C3%B6vning.-En-studie-av-Migrationsverkets-utredning-av-och-beslut-om-internationellt-skydd.pdf>>, publ. september 2011, hämtat 2020-05-22.

Lifos. *Om Lifos*, <<https://lifos.migrationsverket.se/om-lifos.html>>, hämtat: 2020-03-31.

UNHCR. *Guidelines on international protection: Religion-Based Refugee Claims under Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or the 1967 Protocol relative to the Status of Refugees*,

<<https://www.unhcr.org/publications/legal/40d8427a4/guidelines-international-protection-6-religion-based-refugee-claims-under.html>>, publ. 2004-04-28, hämtat: 2020-05-10.

UNHCR. *Global Consultations on International Protection/third track: Asylum Processes (Fair and Efficient Asylum Procedures)*, <<https://www.refworld.org/docid/3b36f2fca.html>>, publ. 2001-05-31, hämtat: 2020-05-22.

Artiklar

Frändberg, Åke. *Om rättssäkerhet*, Juridisk Tidsskrift Nr 2 2000/01, hämtat 2020-04-27.

Rättsfallsförteckning

MIG 2006:1.

MIG 2007:9.

MIG 2007:12.

MIG 2007:37.

MIG 2011:29.

MIG 2012:1.

MIG 2019:25.

UM 583-06.

UM 630-11.

UM 3282-16.

UM 12052-18.

UM 4832-19.